

Han Herredernes Udstykningsforenings historie fra 1909-75

AF ANDREAS GRISHAUGE

I årene 1906-07 var der forskellige steder i Jylland planer fremme om gennem foreninger at købe ejendomme og udstykke dem til landbougdommen. Også i Thy begyndte de at røre på sig. Gården Abildgård ved Hurup blev købt 1907 og udstykket, det var landstingsmand Laust Kristensen og N. N. Stensgård, Hurup, som deroppe satte sagen i gang. Ved en rejse i juli 1909, ordnet af Hanherreds Husmandskreds, så vi resultaterne af den første udstykning i Thy. Ved et af de første februarmøder, der holdtes af Thisted Amts Husmandsforeninger, blev spørgsmålet om oprettelse af en udstykningsforening for Thisted amt drøftet. Ved mødet i Thisted anbefaledes sagen fra alle sider og resulterede i, at der nedsattes to udvalg, et for Thy og et for Hanherrederne - det bemærkes, at på Mors var husmandsbevægelsen først i sin vorden, så deres udstykningsforening kom først en del år senere.

Der valgtes fire mænd til at tiltræde det stående udvalg for at gøre det forberedende arbejde. Disse var: Anton Holm, Dronningholm, Niels Kr. Kristensen, Thorup Holme, gartner J. Nielsen Krogh, Hingelbjerg og Chr. Grishauge, Torslev.

Den stiftende generalforsamling holdtes den 28. oktober 1909, og der var da tegnet 374 medlemmer med en garantikum på 30.000 kr. Til første bestyrelse valgtes: Carl Sørensen, Øland, Edvard Danielsen, Bakken, Aggersund, Chr. Grishauge, Torslev, Parmo Carl Christensen, Vesløs, Chr. Andreasen, Starkjær, Anton Holm, Dronningholm og Niels Madsen, Klim Odde. Som revisor valgtes Chr. Frost, Kettrup og lærer Lorentzen, Gøttrup.

Vesløsgård på 376 tdr. land købtes 7. januar 1910 med besætning, redskaber og korn til udsæd for 155.000 kr. Gården blev udstykket af landinspektør Mors Monrad, Aggersund. Det første salg fandt sted 21. februar 1910 og det sidste i sommeren 1912. Grunden til den langsomme afsætning var, at egnens beboere frarådede folk at købe, men de gode år medførte en trang til jord efterhånden.

Allerede inden afviklingen af *Vesløsgård* var helt i orden i juli 1913 købtes *Gundestrup* i Skræm sogn på 168 tdr. land den 21. juli samme år for en pris af 99.000 kr. med fuld besætning og avl pr. 1. august.

Som bestyrer antoges Th. Lindstrøm, Søndermarken Fjerritslev og senere Lars Kr. Pedersen, Bejstrup.

Fra 1916-21 foreligger ikke nogen videre omsætning, og der var således kun 118,85 kr., der indgik i det nye regnskab. I 1928 blev Haverslev præstegård udstykket efter lov af 4. oktober 1919 angående præstegårdsjorder m.v. i seks ret store og gode brug. Ved husmandskredsens møde i marts 1921 slog konsulent Niels Svaneborg, Vust, til lyd for en genoptagelse af udstykningen, men først i 1922 købtes *Gøttrup Nørgård* på 161 tdr. land for 162.500 kr.

I januar 1924 blev der set på *Nørbjerggård* ved Gøttrup, men bestyrelsen var ikke glad ved de store kærarealer, og der opnåedes ingen handel. Men derimod købtes gården *Aldershvile* i Vesløs med avl og besætning for 80.000 kr., og den 20. september samme år købtes *Nørre Skovsgård* i Øster Svenstrup sogn på 230 tdr. land for 190.000 kr. Til at udarbejde plan for udstykningen valgtes formanden Anders

Andersen, Klim, og landinspektør A. C. H. Monrad, Aggersund. Planen gik ud på at opføre fjorten brug á 8.500 kr. samt en hovedparcel på 80 tdr. land til 45.000 kr.

Sidst i februar 1926 købtes *Langvadgård* i Tømmerby sogn. Der var 110 tdr. land og nedbrændte udbygninger. Prisen blev 55.000 kr., og i handelen medfulgte hestene og en del avlsredskaber. Der var 50 tdr. land mark, 3 tdr. land mose, 4 tdr. land kultiveret eng og resten græs og hedearealer.

I august 1926 købtes *Vester Røgild* i Brovst sogn, og samtidig købtes *Niels Vilsens gård* i Vester Thorup. Den 19. oktober blev *Fjerritslev Vestergård* på 103½ tdr. land købt. Alle bygninger med undtagelse af stuehus med 2 tdr. land i have og gårdsplads skulle medfølge. Købesummen blev 59.500 kr., hvoraf fragår for stuehus min. 17.500 kr., så restbeløbet blev 42.000 kr.

Kokkedal ved Skovsgård blev købt 1928. Der var 537 tdr. land, deraf 100 med skov, og købesummen blev 310.000 kr. *Øster Bjerre* ved Gøttrup blev købt 1930 for 37.000 kr. - og samme år købtes *Ålegård* i Skræm sogn. Der var 162 tdr. land, og prisen var 59.830 kr.

Foråret 1931-32 var der ikke bevilget penge til udstykning, idet de politiske partier ikke kunne enes om disses form. Men i 1932-33 og 1933-34 enedes de inde på rigsdagen om atter at optage udstykningsarbejdet og bevilge penge dertil. *Brathjerggård* i Mou kær ved Brovst på 121 tdr. land købtes 2. september 1934 for 110.000 kr.

Dette er i korte og stive træk det vigtigste af foreningens arbejde, som dengang blev til lykke for mange unge, der fik drømmen om egen jord opfyldt på kår, der efter datidens krav var ret tilfredsstillende også økonomisk.

I januar 1975 holdt foreningen sin sidste generalforsamling med eneste punkt på dagsordenen: Skal foreningen opløses? Det blev enstemmigt vedtaget. Formanden Knud Danielsen, Aggersund, nævnte her, at det var 25 år siden, foreningen sidst varetog en udstykningsopgave. I alle disse år var han formand, og med sine 76 år var han blandt de yngste i foreningen. Foreningens formue blev fordelt således, at formuen på ca. 10.000 kr. gik til Hanherreds Husmandskreds. Konsulenthuset i Fjerritslev havde modtaget 30.000 kr., og der var givet tilskud til flere formål, bl. a. 3000 kr. til husmandskredsen. Den sidste bestyrelse bestod af: Knud Danielsen, Aggersund, Frederik Faber, Hassig ved Bonderup, Niels Gårdahl. Vester Thorup, Ingvar Gregersen, Øsløs, Niels Hansen, Skovsgård og Jens Peter Holm, Fjerritslev. Revisorer var Otto Ottesen, Fjerritslev og Niels Svaneborg, Vust.

Ovenstående er uddrag af bl.a. foreningens jubilæumsskrift fra 1909 - 28. oktober 1934 - samlet af Edv. Danielsen, "Bakkebo". Aggersund.

Henvisninger: Se N. Sodborg: Fra Herregaard til Stationsby, årbog 1942.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1977, side 14-16).